

Mateja Habinc

## “KOSTANJ PA MARONI (TO JE TAKA RAZLIKA KOT POMARANČA PA MANDARINA)”

### POLONA ŠEGA. SLOVENSKI KOSTANJARJI NA DUNAJU.

Dolenjska založba.

Novo mesto 1997, 119 str., il.

Po postanku pri enem izmed kostanjarjev v zeleni leseni hišici, ki v jesenskih dneh popestrijo tudi ljubljanske ulice, premetavajoč po dlaneh črne pečene kroglice, o tem, kaj so maroni, ne razmišljam več. Toda njihovim pekom - prodajalcem med drugim verjetno pomenijo velikost, v primerjavi z navadnim kostanjem boljši okus, lažje lupljenje in zaradi tega tudi bolj ali manj stalne in zadovoljne stranke. Stalne stranke pa prinašajo stalnejši dohodek in s tem morda vsaj za nekaj časa več izpolnjenih želja. K odgovarjanju na vprašanje, kaj je za današnje ljubljanske kostanjarje boljše življenje oziroma ali si je življenje sploh mogoče izboljšati z zaslužkom od prodaje maronov, v svoji knjigi spodbuja tudi Polona Šega, avtorica dela *Slovenski kostanjarji na Dunaju* in mlada raziskovalka na Inštitutu za slovensko narodopisje ZRC SAZU.

Na temelju zgodovinskih, literarnih, publicističnih, slikovnih in ustnih virov (tak je bil tudi vir pojasnila o razliki med vrstama kostanja) je avtorica v navedenem delu skušala raziskati način življenja prebivalcev nekdanjega Velikolaškega okraja, ki so kot kostanjarji odhajali na Dunaj. Zaradi pomanjkanja gradiva se knjiga, prirejena po diplomski nalogi pod mentorstvom prof. dr. Janeza Bogataja, navezuje predvsem na čas od druge polovice 19. stoletja do danes, ko slovenskih kostanjarjev v avstrijski prestolnici (v času nastajanja dela) skorajda ni (bilo) več. Upoštevač časovna obdobja in socialne razlike znotraj poklicne skupine Polona Šega prikazuje slovenske kostanjarje (vsaj za obdobje pred I. svetovno vojno) kot del identitete ulic cesarskega mesta: "Ni prišel na Dunaj, da bi vasovat hodil. /.../ Moral je dosti delati, dosti pretrpeti, dosti prestati. Ni smel gledati na ure, kdaj bo konec. /.../ Zvečer je bil truden, da je okoli padel - takoj v posteljo" (str. 34).

Avtorica je opisala razvoj dejavnosti, strukturo dela, poklicno hierarhijo, prehrano in bivanjsko kulturo, pa tudi

kostanjarjev oblačilni videz. Vpogled v način življenja specifične poklicne skupine, določene z vrsto dela in bivanjem na Dunaju, ki je bil za razliko od Amerike ljudem še vedno toliko blizu, da so imeli občutek, da se lahko kadarkoli vrnejo domov, že v svoji (etnološki) zasnovi zahteva predvsem razdelavo materialne kulture kostanjarjev. A odlika, ki jo lahko po mojem mnenju knjigi zaslužno pripišemo, je poleg tekoče pripovedi, h kateri prispevajo izjave sodelavcev ter slikovno gradivo, ki presega golo ponazoritev, predvsem v prikazu niza različnih odnosov in razmerij, ki so nastali zaradi specifičnega poklica in kraja njegovega opravljanja. Avtorica tako pojasnjuje, da je bilo vsaj še pred I. svetovno vojno poimenovanje kostanjar sinonim za Kranjca, čeprav ne vedno v dobrem pomenu, saj so po eni plati na svoj račun slišali precej zbadljivk in poniževanja, po drugi pa so jih idealizirali in romantizirali kot "naravne in preproste" ljudi. Odnos med kostanjarji in prebivalci Dunaja pa kaže tudi izjava nekdanjega avstrijskega zunanjega ministra Aloisa Mocka iz pogovora za televizijski prispevek ORF leta 1991, in sicer, da je marone imel rad: "Imel pa sem dodaten motiv, da so me zanimali kostanjarji in vozniki taksijev. Vedno so dobro vedeli, kakšnega mnjenja so ljudje, če jih je zanimala politika" (str. 61).

Poleg odnosov na najširši družbeni ravni so podrobno in obojestransko prikazana tudi razmerja med poklicno skupino in okolico - tudi v primerjavi s krošnjarji in suhorobarji ter tistimi, ki so ostali v domačem kraju - nakazan pa je tudi odnos posameznikov do samih sebe. Knjiga *Slovenski kostanjarji na Dunaju* vsebuje podatke in številna izhodišča za tudi bolj detaljno preučitev "uličnega življenja" - in ne samo to, ampak prinaša tudi gradivo za iskanje odgovorov npr. v zvezi s spolno (ne)specifičnostjo dela, bivanjsko kulturo in družinskim življenjem kostanjarjev v novem okolju oziroma njihovimi stiki z družino v domačem kraju. Delo se zato ne bere kot zaključeno poglavje v smislu "bili so in opravljali so svoje delo", ampak pomeni vir za podrobnejša in primerjalna razmišljanja o delu in življenju Slovencev nasploh.